

Çocuk Hakları Alanında Çalışan
Sivil Toplum Kuruluşları için
Kamu Denetçiliği Kurumu
Başvuru Kılavuzu

2018

Uluslararası Çocuk Merkezi,

Bilkent Üniversitesi, Merkez Kampüs, Kütüphane Binası, 06800 Bilkent / Ankara

Tel: +90 312 290 23 66 - Faks: +90 312 266 46 78 – e-mail:icc@icc.org.tr

Hazırlayan

Ebru Ergin

Bu yayın, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından UNICEF'in teknik desteği ile uygulanan "Batı Balkanlar ve Türkiye'de Çocukların Şiddetten Korunması ve Engelli Çocukların Sosyal İçerilmesinin Desteklenmesi Projesi" kapsamında üretilmiştir.

Bu yayının içeriği yazarın sorumluluğundadır ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği ve / veya Proje ortaklarının görüşlerini yansıtmak için alınmaz.

Bu rehber, Kamu kurum ve kuruluşlarında bireylerin ama özellikle çocukların hak ihlaline maruz kaldığı durumlarda, şikayet/başvuru yapılabilecek mekanizmalardan biri olan Kamu Denetçiliği Kurumunun genel olarak tanıtılması amacıyla ve Sivil Toplum Kuruluşlarının; çocuk haklarının hayata geçirilmesi, hak ihlallerinin görünür kılınması ve önlenmesi için kuruma yapacakları başvuru süreçleri hakkında bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır.

Rehberde Kamu Denetçiliği Kurumu'nun işleyiş süreci, başvuru süreçleri, karar mekanizmaları ve karar çeşitleri, kurumun çocuk hakları açısından önemi ve kurum tarafından alınan kararlara ilişkin örneklere yer verilerek STK'lar için başvuru sürecinin daha anlaşılır hale gelmesi ve kolaylaşması amaçlanmıştır.

İçindekiler

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Bağımsız İnsan Hakları Kuruluşları.....	1
Kamu Denetçiliği Kurumu Nedir?.....	2
Kuruluşu.....	2
Kamu Denetçiliği Kurumunun Görev ve Yetkileri	3
Başvuru Süreci	4
Çocukların ve Çocuk Hakları Savunucularının Erişimi.....	4
STK'lar İçin Başvuru Yolları Nelerdir?	5
Örnek Başvuru Formu	7
Başvuruların İncelenmesi ve Karar Alma Süreci	9
Ön İnceleme Neden Önemlidir?.....	10
Kamu Denetçiliği Kurumunda Hangi Kararlar Alınır?	10
Karar Örnekleri	12
Örnek Karar-1	12
Örnek Karar-2.....	14
Örnek Karar-3.....	15
Örnek Karar-4.....	16
Sivil Toplum Kuruluşlarının Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru Sürecinin Önemi.....	17
Sivil Toplum Kuruluşları Başvurularının Kurumun İşleyişine Yönelik Geliştirici Etkileri	18
Doğru Olarak Bilinen Yanlışlar	19

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Bağımsız İnsan Hakları Kuruluşları

Çocuk haklarının hayata geçirilmesinde ve hak ihlallerinin önlenmesinde, hem yasal düzenlemelerde hem de uygulamalarda en önemli referans kuşkusuz ki Türkiye'nin de 1995 yılından bu yana taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'dir. Bununla birlikte Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin genel yorumları, çocuk haklarının yorumlanması, uygulanması ve çocukların korunması ile ilgili standart bir çerçeve sunmaktadır. Komite'nin 2 No'lu Genel Yorumu "Bağımsız Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarının (UIHK) Çocuk Haklarının Yaygınlaştırılmasındaki ve Korunmasındaki Rolü" ile ilgilidir ve Kamu Denetçiliği Kurumu gibi kurumların hayata geçirilmesinde dayanak noktası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 4. maddesi gereği taraf Devletlerden, çocuk haklarının yaşama geçirilmesi için gerekli bütün yasal ve idari önlemleri almaları ve bu bağlamda 4. maddenin gerçekleşmesi için Kamu Denetçiliği Kurumu gibi kuruluşları hayata geçirmeleri beklenmektedir. Birleşmiş Milletlerin 2 No'lu Genel Yorumunda söz konusu kuruluşların çalışma şekillerine ilişkin bilgilere de yer verilmiştir. Buna göre;

Bağımsız insan hakları kuruluşlarından (UIHK) kendi çalışmalarına aşağıda sıralı kuruluşların katılımını sağlaması ve işbirliği yapması beklenmektedir;

İnsan hakları, ayrımcılık karşıtlığı ve çocuk hakları alanlarında faaliyet gösteren hükümet dışı kuruluşlar (HDK'lar),

- Çocuk ve gençlik organizasyonları
- Sendikalar
- Toplumsal ve mesleki kuruluşlar
- Üniversiteler

UIHK'lerin,

- Çocuklar adına veya çocuklar tarafından yapılan şikayetleri inceleme ve araştırma yetkileri olmalı,
- İnceleme ve araştırma aşamasında, kanıt toplama, tanık dinleme ve belge talep etme yetkileri olmalı,

- Uygun olan durumlarda aracılık görevi üstlenebilme görev ve yetkileri olmalıdır.

ÜHK'lerin,

- Coğrafi ve fiziksel açıdan bütün çocuklar için erişilebilir olması,
- Bütün çocuk kesimlerine ulaşmak için çaba göstermesi,
- Çocuklarla doğrudan temas sağlayarak katılımlarını sağlaması ve onlardan danışmanlık alması beklenmektedir.

ÜHK'lerin aşağıdaki örnekler gibi girişimlerde bulunması tavsiye edilmektedir.

- Çocuk hak ihlallerinde şikâyet üzerine veya kendi inisiyatifleriyle araştırma yapmak,
- Çocuk haklarının korunması ile ilgili yasal düzenlemelerin ve uygulamaların etkililiğini değerlendirmek,
- Hazırlanan yasa ve politikaların çocuklar üzerindeki olası etkileri konusunda politika yapıcılara danışmanlık vermek,
- Çocukların görüşlerinin alınabilmesine olanak sağlamak,
- Hükümet dışı kuruluşların, çocuk haklarının korunması ile ilgili süreçlere katılımını sağlamak,
- Gerekliğinde yargı yoluna başvurulmadan uzlaştırıcı ve arabulucu görev üstlenmek.

Kamu Denetçiliği Kurumu Nedir?

Kuruluşu

Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 74 üncü maddesinde yer verilen hüküm gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak ve idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri incelemek üzere 6328 sayılı Kanun ile 2012 yılında kurulmuştur.

Bu Kanun'a göre kurumun amacı, "Kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde

bulunmak." şeklinde tanımlanmıştır. Kurum, TBMM Başkanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz, özel bütçeli bir kurumdur ve merkezi Ankara'dadır. Kurum, Başdenetçilik ve Genel Sekreterlikten oluşan bir kurumdur. Kurumda bir Başdenetçi, beş Denetçi ile Genel Sekreter ve diğer personel görev yapmaktadır. Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir.

Kurumun bağımsızlığı yasa ile teminat altına alınmıştır. Kanun'a göre, hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Başdenetçiye ve Denetçilere görevleriyle ilgili olarak emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Kamu Denetçiliği Kurumunun Görev ve Yetkileri

Kamu Denetçiliği Kurumu, kişilerin idareden kaynaklı ya da kamu hizmeti yürüten özel hukuk tüzel kişilerinin insan hakları ihlallerine neden olan işlem, eylem, tutum ve davranışlarının şikâyet edilebildiği bir kurumdur.

Kamu Denetçiliği Kurumu "şikâyet" üzerine işlem başlatan bir kurumdur ve kurumun re'sen harekete geçme yetkisi bulunmamaktadır. Ancak Kamu Denetçiliği Kurumu gerekli gördüğü alanlarda "özel raporlar" hazırlama yetkisine sahiptir.

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun inceleme ve araştırma konusu ile ilgili olarak istediği bilgi ve belgelerin ilgili kurumlar tarafından sağlanması zorunludur. İnceleme ve araştırma konusu ile ilgili olarak Başdenetçi, denetçiler veya uzmanlar tanık ya da ilgili kişileri dinleyebilmektedir. Başdenetçi veya denetçiler, inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde alanında uzman kişilerden bilirkişi görevlendirebilir.

Kamu Denetçiliği Kurumunun görev yaparken uyması gereken ilkeler adalet, insan haklarına saygı, hukuka ve hakkaniyete uygunluk, Anayasa ve var olan mevzuata uygun davranmaktır. Kurum kendisine gelen talepleri bu açıdan incelemekte ve araştırmaktadır.

Bununla birlikte kurumun yetki ve görev alanı dışında kalan konular aşağıda sıralanmıştır.

- *Yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler*
- *Yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar*
- *Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askeri nitelikteki faaliyetleri*

Kamu Denetçiliği Kurumu'nda bir Başdenetçi ile beş Denetçi görev yapmaktadır. Her bir Denetçi farklı konulardan sorumlu olarak görevlendirilmiştir. Denetçilerden biri "insan hakları, çocuk hakları, engelli ve kadın hakları" alanlarındaki şikâyetlerden sorumludur.

Başvuru Süreci

Kimler başvurabilir?

Kamu Denetçiliği Kurumu'na;

1. İdare ile ilgili menfaat ihlali yaşadığını düşünen tüm "gerçek kişiler" başvurabilir. Menfaat ihlalinin aranmadığı başvuru konuları:
 - İnsan hakları
 - Temel hak ve özgürlükler
 - Kadın hakları
2. Dernek, vakıf ve şirket gibi "tüzel kişiler" vekilleri aracılığıyla başvurabilir.
3. "Çocuklar" doğrudan başvurabilir. (www.kdkcocuk.gov.tr)
4. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan turistler, mülteci ve sığınmacılar gibi yabancılar başvurabilir.

Çocukların ve Çocuk Hakları Savunucularının Erişimi

Çocuklar herhangi bir hak ihlali ile karşılaştıklarında yargı içerisinde sorunlarına çözüm bulmaya çalışmakta ancak bu çocuklar için oldukça zor ve çocuklar açısından zarar verici bir sürece dönüşebilmektedir. Aileler, devlet ve sivil toplum örgütlerinin çocuk haklarının hayata geçirilmesindeki rolü aşikar olmakla birlikte çocuğun kendi haklarını koruması ve hayata geçirebilmesi adına harekete geçebilmesi de oldukça önemli ve gereklidir. Söz konusu durum çocukların yaşadıkları hak ihlalleri konusunda doğrudan başvurabilecekleri mekanizmaları gerekli kılmaktadır. Böylesi bir mekanizmanın yani dünyada çok sayıda örneği ve uygulaması olan Ombudsmanlık sisteminin Türkiye'de, Kamu Denetçiliği Kurumu aracılığıyla hayata geçirilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Türkiye'de 2012 yılı itibarıyla hizmete başlayan Kamu Denetçiliği Kurumu çocukların idare ile ilgili yaşadıkları sorunlarda doğrudan başvurabilecekleri bir şikayet mekanizması oluşturmuş ve Denetçilerden biri "insan hakları, çocuk hakları, engelli ve kadın hakları" alanlarındaki şikayetlerden sorumlu olarak görevlendirilmiştir.

Bununla birlikte, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nda, "**ÇOCUKLARA İLİŞKİN BAŞVURULARDA MENFAAT İHLALİ ŞARTI ARANMAZ**" denilerek, çocuklar adına Sivil Toplum Kuruluşlarının da başvuru yapabilmesinin önü açılmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu her ne kadar çocukların doğrudan başvuru yapabilecekleri bir yapılanmaya sahip olsa da Türkiye'deki koşullar ve bu koşullar içerisinde çocuğun yeri düşünüldüğünde tüm çocukların, yaşadıkları hak ihlalleri karşısında kuruma ulaşmaları kolay olmayacaktır. Çocuğun idare ile ilgili yaşadığı bir sorun karşısında ilgili şikayet mekanizmalarını kullanabilmesi için öncelikle haklarına ilişkin bilgi ve farkındalığa sahip olması ve sonrasında da şikayet mekanizmalarına erişiminin bulunması gerekmektedir. Türkiye'deki tüm çocuklar, birçok nedenden (sosyoekonomik, coğrafi, etnik köken, yaş, dil engeli vb.) dolayı Kamu Denetçiliği

Kurumundan haberdar olabilmek, olsalar dahi başvuru yapabilmek adına eşit ve uygun şartlara sahip değildir. Bununla birlikte kapalı kurumlarda yaşamına devam eden çocukların da var olan koşullar nedeniyle şikayet mekanizmalarına erişmeleri oldukça zordur. Bu bağlamda Sivil Toplum Örgütlerinin kuruma çocuklar adına başvuru yapabilme imkanının olması daha fazla çocuğun sesinin duyulması, çocuklara ilişkin daha fazla hak ihlalinin kurumun incelemesine taşınabilir olması ve resmi kayıt altına alınabilir hale getirilmesi açısından oldukça önemli gözükmektedir.

STK'lar İçin Başvuru Yolları Nelerdir?

1. Kamu Denetçiliği Kurumuna elektronik ortamda e-başvuru üzerinden başvurulabilir

<https://ebasvuru.ombudsman.gov.tr/Giris.aspx>

Elektronik başvuru yolları kullanılarak yapılan başvurular onaylandıktan sonra başka bir işlem yapmaya gerek yoktur. Bu başvurular doğrudan işleme alınır.

2. E-devlet üzerinden başvurulabilir.

3. Şahsen veya e-posta yoluyla başvurulabilir: Bu başvurularda; kurumun internet sayfasından (www.ombudsman.gov.tr) başvuru formlarının çıktısı alınır, form doldurulur ve imzalanır. Başvuru ile ilgili diğer belgeler dosyanın ekine konulur ve

şahsen (elden) ya da e-posta yolu ile kuruma ulaştırılır. Tüzel kişinin unvanı, yetki belgesi veya vekâletnamesi mutlaka bulunmalıdır.

<https://www.ombudsman.gov.tr/basvuru-formu/>

4. Başvuru formu doldurulmadan, zorunlu bilgileri içeren "imzalı dilekçeler" ile de başvuru yapılabilir.

Yazılı başvuru yolları kullanılarak yapılan başvuruları kuruma iletmek için:

a. Aşağıda yazılı adresler kullanılarak Kurumun Ankara'daki merkezine veya İstanbul Bürosuna elden ya da posta yoluyla ulaştırılabilir.

T.C Kamu Denetçiliği Kurumu
Kavaklıdere Mah. Zeytin Dalı Cad. No:4
ankaya/ANKARA
Tel: **0 312 465 22 00** Faks: **0 312 465 22 65**

İstanbul Bürosu
Halaskargazi Mah. Matbaacı Osmanbey Sokak No:46/B
Őiřli/İSTANBUL
Tel: **0 212 346 33 84-85** Faks: **0 212 346 33 86**

b. Kamu Denetçiliği Kurumuna iletisim@ombudsman.gov.tr e-posta adresi üzerinden ulaştırılabilir. Faks veya elektronik posta yoluyla yapılan Şikâyet başvurularına ait dilekçe asılları, onbeş gün içinde Kuruma gnderilmedike başvuru geçerli sayılmaz. Kayıtlı elektronik posta yoluyla yapılan başvurularda bu Őart aranmaz.

c. Başvuru, Şikâyetçinin bulunduğu ilin valiliği ya da ilçenin kaymakamlığı aracılığıyla yapılabilir. Valilik ve kaymakamlıklar başvuruları en geç üç (3) iř günü içinde doğrudan Kamu Denetçiliği Kurumuna gönderir.

Örnek Başvuru Formu

Kamu Denetçiliği Kurumu Tüzel Kişiler İçin Şikâyet Başvuru Formu

Şikâyetçinin

Unvanı

Adresi

Telefon No

Faks No

E-Posta

Varsa Elektronik tebligat adresi

Merkezi tüzel kişilik numarası

Yetkili kişi veya vekilinin

Başvuru, dernek adına imza yetkisi olan bir yönetim kurulu üyesi veya derneği temsil etme yetkisi bulunan avukat tarafından yapılabilir.

T.C. Kimlik No

Adı-Soyadı

Unvanı

Pasaport No-Kimlik No-Uyruğu (Yabancılar için)

Adresi

Telefon No

Faks No

E-Posta

1. Şikâyet edilen idare

Bu kısımda, başvuru konusunda geçen olayın doğrudan yaşandığı idari makam yazılmalıdır. Olay okulda gerçekleşiyse okulun tam adı, hastanede ise hastanenin tam adının yazılması gereklidir. Bir kamu görevlisinin şikâyet edileceği durumlarda ise; kamu görevlisinin görev yaptığı kurumun adı yazılmalıdır.

Şikâyet konusu hakkında Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvuru yapmadan önce, şikâyete konu olan durumu gerçekleştiren kuruma bir başvuru yapıldı ise, bu başvuruya ilişkin bilgiler bu kısımda yazılmalıdır.

2. İlgili idareye başvuru tarihi, idarenin cevap tarihi ve varsa idarenin bununla ilgili bilgi ve belgeleri

Şikâyet konusuna ilişkin Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurmadan önce açılmış bir dava varsa bu davaya ilişkin bilgiler bu kısımda paylaşılmalıdır.

Dikkat!

Yargı süreci devam eden veya yargıda karara bağlanmış bir konu ile ilgili Kamu Denetçiliği Kurumu'na yapılan başvurular incelenememektedir. Ancak; dava açılmadan önce yapılan başvurular, dava açma sürecine ilişkin hak kaybı olmaması açısından dava açma süresini durdurmaktadır.

3. Şikâyet konusuna ilişkin daha önce görülüp sonuçlandırılan veya görülmekte olan dava bulunup bulunmadığı

4. Şikâyet konusu

Bu kısımda şikâyete konu olan olaylar detaylı bir şekilde aktarılmalıdır.

5. Talep

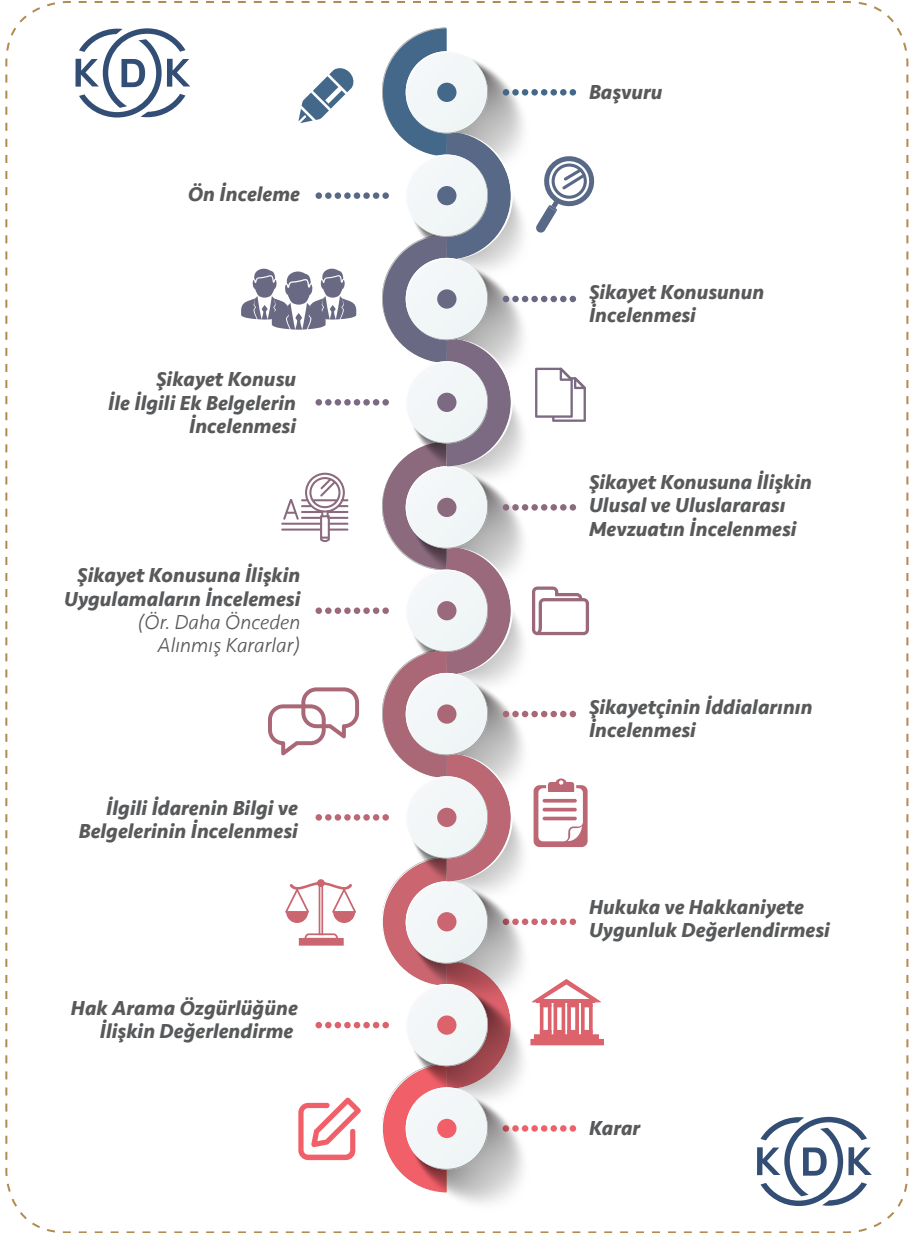
*Başvuranın somut bir talebi varsa bu talep bu kısımda yazılabilir. Örneğin;
Hak ihlalinin yol açtığı mağduriyetin giderilmesi
İdarenin hak kaybına neden olan tutum ve davranışının tekrar etmemesi.
İdarenin hak kaybının tekrar etmemesi için gerekli düzenlemeleri yapması.*

Tarih-imza

*Şikâyet konusuna ilişkin her türlü belge başvuru formuna eklenir.

GİZLİLİK: Şikâyetçinin, başvurusunun gizli tutulmasına ilişkin hakkı vardır. Şikâyetçinin talep etmesi durumunda başvurusu gizli tutulur.

Başvuruların İncelenmesi ve Karar Alma Süreci

Şekil 1 – Başvuruların inceleme, değerlendirme ve karar alım süreci

Ön İnceleme Neden Önemlidir?

Kuruma ulaşan başvurularda inceleme ve araştırmaya geçmeden önce başvuru ön incelemeden geçirilmektedir. Ön incelemede başvurular aşağıdaki şartlar açısından değerlendirilir:

Konu ile ilgili dava açılıp açılmadığı: Başvuru konusuna ilişkin açılmış bir dava bulunması durumunda, KDK başvuruya ilişkin incelenemezlik kararı vermektedir.

Başvuru konusunun kurumun görev alanına girip girmediği: Kurumun görev alanına girmeyen konulardaki başvurular incelemeye alınmaz ve incelenemezlik kararında gerekçesi ile birlikte bildirilir.

Yukarıda sıralı koşulların sağlanmaması durumunda KDK'nın başvuruyu incelememe durumu söz konusudur.

Aşağıda sıralı üç durum söz konusu olduğunda idari başvuru yollarının tüketilmesi şartı aranmamaktadır:

1. Kurumun şikayet konusunu "telafisi güç veya imkansız zararların doğması ihtimali" olarak değerlendirmesi durumunda
2. İdarenin tutum ve davranışlarına ilişkin başvuru yapılmışsa
3. İdarenin, kanunlarda açıkça kesin olduğu belirtilen işlemlerine karşı başvuru yapılmışsa (örneğin Anayasanın 59 uncu maddesi kapsamında spor federasyonlarının tahkim kurulu kararları)

Kamu Denetçiliği Kurumunda Hangi Kararlar Alınır?

1. Tavsiye Kararı

Başvuru konusunda yapılan inceleme ve araştırma sonucu idarenin işlem, eylem, tutum ve davranışlarında hukuka ve hakkaniyete aykırılık tespit edilip başvuru sahibinin haklı bulunduğu durumlarda KDK tavsiye kararı vermektedir. Tavsiye kararları aşağıda sıralanan şekilde önerileri içerebilmektedir:

- a. İdarenin hatalı davranışını kabul etmesi ve düzeltmesi
- b. Zararın tazmini
- c. Mevzuat değişikliği önerisi
- d. Şikayete sebep olan işlemin geri alınması, kaldırılması, iptal edilmesi veya değiştirilmesi

2. Dostane Çözüm Kararı

Kamu Denetçiliği Kurumu gerektiğinde tavsiye kararı yerine "Dostane Çözüm Kararı" vererek idare ile vatandaş arasında bir köprü görevi görmektedir. Dostane çözüm kararının verilmesi bazı şartlara bağlıdır.

- a. İdarenin şikayet konusunda belirtilen talebi yerine getirmesi
- b. Sorunun çözülmesi neticesinde şikayetçinin şikayetinden vazgeçmesi
- c. Tarafların sorunun çözüldüğüne dair Kamu Denetçiliği Kurumu'na bilgi vermesi

3. Ret Kararı

Kamu Denetçiliği Kurumu aşağıdaki durumlar söz konusu olduğunda başvuruya ilişkin ret kararı verebilmektedir.

- a. Yapılan inceleme ve araştırma sonucunda başvurucunun haklı bulunmaması
- b. Şikayet konusu olan idarenin işlem ve eyleminde hukuka ve hakkaniyete aykırı bir durum tespit edilmemesi

4. İncelenemezlik Kararı

Kamu Denetçiliği Kurumu aşağıdaki durumlarda incelenemezlik kararı vermektedir:

- a. Şikayet konusunun kurumun görev alanına girmemesi
- b. Başvurunun süresinde yapılmaması
- c. Başvuru konusu ile ilgili yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış dava bulunması
- d. Kanuna göre şikayet başvurusunda bulunması zorunlu olan bilgilerin (ad-soyad, TC kimlik numarası vb) başvuruda bulunmaması

5. Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar

Ön inceleme aşaması tamamlandıktan sonra aşağıdaki durumların oluşması/tespit edilmesi durumunda "karar verilmesine yer olmadığına dair karar" verilir.

- a. Herhangi bir sebeple başvuranın başvurusundan vazgeçmesi
- b. Şikayetçi gerçek kişi ise ölümü, tüzel kişi ise tüzel kişiliğinin sona ermesi
- c. İnceleme ve araştırma devam ederken şikayetçinin aynı konuda dava açması

6. Gönderme Kararı

Kamu Denetçiliği Kurumuna şikayet başvurusu yapılmadan önce (idari başvuru yolları tüketilmeden) şikayet edilen idareye konuyla ilgili başvuruda bulunulmamışsa, başvuru hakkında gönderme kararı verilerek başvuru şikayet edilen ilgili idareye gönderilir.

Karar Örnekleri

Örnek Karar-1

Başvuran	3 Tüzel kişi ve 13 gerçek kişi
Başvuru Yolu	Elektronik başvuru, posta yolu ile başvuru, şahsen başvuru
Karar alma süresi	5 ay 27 gün
Kararın Türü	Tavsiye Kararı
Şikâyet Edilen Kurum Kurumlar	T.C. İçişleri Bakanlığı ve İstanbul Valiliği
Şikâyet Konusu ve Talep	<p>1 Mayıs 2013 günü Taksim Meydanı ve civarında toplantı ve gösteri yürüyüşünde bulunanlara karşı polisin orantısız güç kullanımı sonucu yaşı küçük D.A.'nın yaralanması ve İstanbul Valisi'nin 2 Mayıs 2013 günü D.A. hakkında yapmış olduğu basın açıklaması nedeniyle yaşanan hak ihlallerinin ve bu ihlallerin yaşanmasında Vali M. ile emrindeki polislerin kusurlarının tespiti, Vali M.'nin tüm kamuoyu önünde D. ve ailesinden özür dilemesi, ihlallerin bir daha yaşanmaması için, eğitim, denetim önlemlerinin ve polisin güç kullanımına ilişkin mevzuatta yeterli açıklık, orantılı güç kullanımı ve biber gazının hangi koşullarda ve ne oranda kullanılabileceğine dair açık, net, öngörülebilir yasal düzenleme yapılmasının tavsiye edilmesi talebi.</p>
Ön İnceleme	<p>İdari başvuru yolları tüketilmemiş ancak;</p> <p>(1) "şikâyetin insan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları ve kamuoyunu ilgilendiren genel konulara yönelik olması halinde şikâyet başvurularında menfaat ihlali aranmaz" şeklinde düzenlenen KDK Kanunu 7. maddesi uyarınca</p> <p>(2) ilgili kanunda düzenlendiği üzere "idarenin tutum ve davranışlarına karşı idari yolların tüketilmesi şartı aranmadığından, şikâyetin idari başvuru yolları tüketilmemiş olmasına rağmen kabul edilmesine ve inceleme ve araştırma yapılmasına karar verilmiştir.</p>
Karar	<p>KDK tarafından İçişleri Bakanlığı ve İstanbul Valiliği'ne aşağıdaki tavsiyelerde bulunulmasına karar verilmiştir:</p> <p>Yaşı küçük D.A.'nın yaralanmasında hatalı davranıldığının kabul edilmesi,</p> <p>Kolluk görevlilerinin Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler temelinde bireylerin hak ve özgürlüklerine saygılı, hoşgörülü olarak yetiştirilmeleri için insan hakları alanındaki uluslararası mevzuat ve uygulamalar hakkında uzun süreli ve meslek hayatları boyunca sürekli eğitime tabi tutulmaları yönündeki çalışmaların daha da geliştirilmesi,</p>

Karar

Toplumsal olaylar esnasında kolluk görevlilerinin, bireylerin uluslararası sözleşmelerde garanti altına alınan hak ve özgürlüklerine halel getirmeksizin ancak zaruri olduğunda kademeli ve orantılı olarak güç kullanmalarını teminen; kontrol, gözetim ve denetimlerinin etkin bir şekilde yapılması, hatalı davranan kolluk görevlilerinin tespit edilmesi ve hesap verebilirliklerini sağlayacak bir izleme mekanizmasının oluşturulması ile ilgili yürütülen yasa çalışmasının ivedilikle tamamlanması,

Toplumsal olaylar esnasında güç kullanımının gerekli, makul ve orantılı olup olmadığının öngörülebilir, açık ve şeffaf bir şekilde tespit edilerek, hatalı davranan kolluk görevlileri hakkında süratli, etkin bir inceleme ve soruşturma için süreci uzatan veya tıkayan işlemlerin kısaltılması veya kaldırılması yönünde gerekli tedbirlerin alınması,

İstanbul Valisi M.'nin 2 Mayıs 2013 günü D.A. hakkında yaptığı basın açıklamasında, masumiyet karinesi, kimliğin açıklanmaması ve hiçbir çocuğun onur ve itibarına haksız olarak saldırıda bulunulamayacağı ilkelerine aykırı hareket ederek hatalı davrandığını kabul etmesi.

Karara ilişkin değerlendirme

Bu başvuruda süreç insan hakları ve uluslararası sözleşmeler bağlamında incelenmiş ve hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasına ilişkin hem doğrudan davranışlara gözlenebilecek tavsiyelere hem de hak ihlallerinin tekrarının önüne geçilmesi için mevzuat değişikliklerine yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur. Başvuru, tüzel kişi ve gerçek kişilerin birlikte hareket etmesi açısından oldukça önemli bir örnektir. Başvuruda idari yollar tüketilmemiştir ancak hem konunun insan hakları ile ilgili olması hem de idarenin doğrudan tutum ve davranışları ile ilgili olması inceleme kararının alınmasına olanak sağlamış ve süreci hızlandırmıştır.

Örnek Karar-2

Başvuran	Çocuğun vasisi
Başvuru Yolu	Kamu Denetçiliği Kurumu çocuk internet sayfası
Karar alma süresi	4 ay 12 gün
Kararın Türü	Tavsiye Kararı
Şikâyet Edilen Kurum/ Kurumlar	Milli Eğitim Bakanlığı (Re'sen) Konya Valiliği Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Şikâyet Konusu ve Talep	Şikâyet başvurusu, (...) İlköğretim Okulunda 2013/2014 öğretim yılında 3. sınıf öğrencisi olan çocuğun öğretmeninin Konya'da görevlendirilmesi nedeni ile 2 yıldır sınıflarına vekil öğretmen atanması ve şu ana kadar 7 öğretmen değişmesinin yarattığı mağduriyet ve kadrolu öğretmen ataması yapılması talebi.
Ön inceleme	İdari başvuru yolları tüketilmemiş ancak, ilköğretim eğitim döneminin çocuk açısından önemi nedeniyle, idarenin bu tutumunun telafisi güç ve imkansız zararlara sebep olacağı göz önünde tutularak inceleme yapılmasına karar verilmiştir.
Karar	Yapılan inceleme sonrasında; 2014/2015 eğitim öğretim yılından itibaren (...) İlkokulu 4. Sınıfında kadrolu bir sınıf öğretmenin sürekli görevlendirilmesi hususunda Konya Valiliği ve İl Millî Eğitim Müdürlüğüne, Yukarıda yazılı tavsiye yerine getirilemediğinde adı geçen okula kadrolu bir öğretmenin atanması ve öğrencilerin ivedi mağduriyetlerinin giderilmesi için Millî Eğitim Bakanlığına tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir.
Karara ilişkin değerlendirme	<i>Bu kararda çocuğun eğitim hakkının ihlal edilmesi telafisi güç olan bir durum olarak ele alınmış ve konu yine çocuk hakları ve tarafı olunan uluslararası sözleşmeler bağlamında değerlendirilerek çözüme ilişkin tavsiye kararı verilmiştir.</i>

Örnek Karar-3

Başvuran	Gerçek kişi (şikayetçinin vekili)
Başvuru Yolu	Elektronik posta
Karar alma süresi	5 ay 27 gün
Kararın Türü	Tavsiye kararı
Şikâyet Edilen Kurum/ Kurumlar	Milli Eğitim Bakanlığı
Şikâyet Konusu ve Talep	Güzel Sanatlar Lisesi tarafından yapılan yetenek sınavında otizmlili bir birey olan (...)’ya özel sınav şartlarının sağlanmaması sebebiyle sınav komisyonu tarafından ayrımcılık yapılarak eğitim hakkının engellendiği iddiası ile şikâyetçi vekilinin işlemin iptali ve mağduriyetin giderilmesi istemi.
Ön İnceleme	Şikâyetin menfaat ihlali koşulu taşıdığı, idari yolların tüketildiği ve şikâyetin zamanında yapıldığı göz önünde tutularak incelemeye alınmıştır.
Karar	KDK yaptığı incelemeler sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı’na yönelik aşağıdaki tavsiye kararını vermiştir: Milli Eğitim Bakanlığı, Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliğinde, "engelli bireylerin özel durumlarına uygun sınav ve eğitim imkanı sağlanacak şekilde" değişiklik yapılması.
Karara ilişkin değerlendirme	<i>Bu kararda sorun sadece başvuranın mağduriyetinin giderilmesi yönündeki sınırlı bir alanda ele alınmamış, benzer hak ihlallerinin tekrarlanmaması için var olan yasal düzenlemelerde değişikliğe gidilmesi yönünde bir tavsiye kararı verilmiştir.</i>

Örnek Karar-4

2017/11721 numaralı başvuruda başvuran kişi, halen Çocuk Destek Merkezinde korunma ve bakım altında bulunan çocuğu hakkında idareden sağlıklı bilgi alamadığını ve iletişim kuramadığını belirterek, çocuğunun kendisine teslim edilmesi konusunda yardım talebinde bulunmuştur. Konuyla ilgili olarak ebeveynler ve idare ile yapılan görüşmeler neticesinde korunma ve devlet bakımı altındaki çocuğun, kendi durumuna uygun kuruluşta kalmadığı anlaşılmıştır. Çocuğun durumuna uygun bir çocuk evine acilen yerleştirilmesi gerektiği yönünde idareye yapılan danışmanlık ve rehberlik ile çocuk, çocuk evine alınmış, aile bağının sürdürölerek iletişiminin aksamaması amacıyla çocuğun ailenin yaşadığı il merkezine nakil sürecinin başlatılması sağlanmıştır.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru Sürecinin Önemi

Çocuk haklarının hayata geçirilmesinde konunun öznesi olan çocukların bir dizi nedenle bu sürece katılımlarının oldukça zor olduğu bilinmektedir. Çocukların reşit sayılmaması, çocukların gelişimsel ve sosyo-kültürel özellikleri nedeniyle kendilerini farklı biçimlerde ifade etme ihtiyaçları ve çocuk katılımına olanak sağlayacak düzenlemelerin oldukça sınırlı olması gibi nedenler, çocukların hak ihlaline maruz kaldıklarında adalete erişimlerini zorlaştırıcı ve hatta engelleyici olmaktadır. Kamu Denetçiliği Kurumu çocukların idare ile yaşadıkları sorunlarda doğrudan başvurularına olanak tanıyan bir yapılanmaya sahip olsa da Türkiye şartlarında tüm çocukların kuruma, kurumun da tüm çocuklara ulaşması zordur. Bu nedenle sivil toplum kuruluşlarının çocuklar adına Kamu Denetçiliği Kurumuna yapacakları başvurular, kuruma daha fazla sayıda çocuğun ve çocuk haklarına ilişkin daha fazla konunun ulaşmasına olanak sağlayacaktır. STK'lar tarafından çocuklar adına yapılan başvurular, ayrıca, çocuk hakları alanında bir savunu aracı/yöntemi olması açısından da oldukça önemlidir. STK'lar tarafından başlatılan/başlatılacak başvuru süreçlerinin geliştirilmesi, daha fazla STK'nın sürece dahil olmasını sağlayacak ve yöntemin sürdürülebilirliğini ve etkisini de arttıracaktır.

Yargı yolu sadece o olaya ilişkin karar çıkmasını sağlar ancak KDK hem şikayet edilen uygulamanın telafisi için hem de o uygulamanın tekrar etmemesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması adına harekete geçer.

Çocuk hak ihlalleri söz konusu olduğunda sorumluların bulunması için etkin soruşturma yapılması, sorumluluk zincirinin açığa çıkarılması ve yaptırım uygulanması, toplumdaki adalet duygusunun temini ve uygulamanın insan haklarını esas alması bağlamında önem taşımaktadır. Diğer bir önemli konu ise benzer bir hak ihlalinin tekrar yaşanmaması için gerekli politika değişikliklerinin yapılmasıdır. KDK'nın bu ihlallerin önüne geçilmesini ilke edinmiş ve şikayetlere ilişkin etkili inceleme ve araştırma yapan bir kurum olması bu açıdan oldukça önemlidir. Temel hak ve hürriyetlerin korunması ile ihlallerin etkili biçimde soruşturulması konusunda hassasiyet, Kurum'un içtihatlarında da vurgulanmıştır.¹

Bir hak ihlali konusunda önlem alındığında, başka bir hak ihlalinin ortaya çıkmasının önüne geçilebilir!

¹ Kamu Denetçiliği Kurumu, 2013/90 nolu karar.

Herhangi bir kamu kurumunda yaşanan bir hak ihlali sonrası gerekli önlemler alınmaz ve gerekli düzenlemeler yapılmazsa söz konusu durum başka çocukların da aynı ortamda benzer hak ihlallerini yaşamasına neden olabilmektedir. Bu sebeple idarenin her türlü hatalı eylem, işlem, tutum ve davranışının ortaya çıkarılarak, bunların oluşmasına zemin hazırlayan ilgili yasal düzenlemeler Kamu Denetçiliği Kurumu'nun vereceği tavsiye kararları ile başka hak ihlallerine neden olmayacak şekilde düzenlenebilir. Çocuk ve ailelerin başvuruları söz konusu yasal düzenlemelerin yapılmasına olanak sağlayacak olsa da çocuk/çocuk hakları alanında çalışan, deneyime sahip sivil toplum kuruluşlarının hazırlayacakları etkili ve kapsamlı başvurular konunun ele alınmasında ve yapılacak yasal düzenlemelerde daha etkili olacaktır. Bununla birlikte STK'ların izleme ve savunu deneyimleri yapılacak değişikliklerin takibini kolaylaştırıcı olması açısından önemlidir.

Sivil Toplum Kuruluşları Başvurularının Kurumun İşleyişine Yönelik Geliştirici Etkileri

1. Kamu Denetçiliği Kurumunun re'sen inceleme yetkisinin olmaması çocuk haklarına ilişkin tematik konularda reaktif bir inceleme olanağının önünde engel teşkil etmektedir. STK'ların yaşanan çocuk hak ihlallerini kurumun gündemine taşınması re'sen inceleme başlatma ile ilgili düzenlemenin yapılabilmesi için bir zemin oluşturabilir.
2. Yerelde çalışan STK'ların başvuru yapmaları bir süre sonra kurumun yerelerde de örgütlenmesini teşvik edici olabilir.
3. STK'ların başvuruları, başvuru sırasında yaşanan zorlukların görülmesi ve bu konuda kuruma önerilerde bulunulması açısından önemlidir.
4. Kurumun hesap vereceği kişiler, doğrudan çocukların kendisi ve hizmet vereceği diğer gruplar olmalıdır. Bunun göstergesi de yayımlanan raporlardır. STK'lar başvurularını bu raporlar üzerinden takip ederek kurumun hesap verebilirliğini de bir nevi sağlamaya yardımcı olacaklardır.
5. Kurumun asıl denetleyicisi, kuruma başvuruda bulunan bireyler ve çocuklar adına da çocuk hakları alanında çalışan STK'lar olmalıdır.

Doğru Olarak Bilinen Yanlışlar

- ⊗ Çocuk haklarından sorumlu Kamu Denetçisi sadece çocuklarla ilgili şikâyetlerden sorumludur.
- ⊙ *Kurumun yapılanmasında Kamu Başdenetçisine bağlı olarak görev yapan beş Denetçi bulunmaktadır. Beş Denetçiden biri çocuk haklarının yanı sıra insan hakları, kadın hakları gibi kurumsal iř bölümü yönergesine göre görevlendirildiği diğer alanlardan da sorumludur.*
- ⊗ Kamu Denetçisi, bir kişi veya olay ile ilgili, şikâyet olmaksızın, kendi tespitleri neticesinde re 'sen harekete geçebilmektedir.
- ⊙ *Kamu Denetçisinin herhangi bir konuda re 'sen harekete geçme yetkisi yoktur ancak gerekli gördüğü konularda özel rapor hazırlayarak Başdenetçiyeye sunabilmektedir.*

Bu proje, Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.